

OROSZ

Kísérjük, kísértjük a lehetetlent. Havonta tájékozódunk a saját-idegen könyvpiacón. (Másodlagosan szemezgető hamupipőke-munkálataimat most a folyóiratok magyar megnevezésével fűszerezem.) A *Lobogó* szerkesztőségi írása *A történelem mint személyes tapasztalat*, az ismert Jurij KARJAKIN pedig *Meggyőződések váltása* címmel ad alaphangulatot a Nagy Őszvégi Évfordulónak.

A *Csillag*-nak november közepén már a decemberi száma is fenn van a neten! Jó előre dolgoznak. (A Kaukázusról, Mandelstamról, az orosz futurológiáról és a hit és tudás viszonyáról írtak bele.) A 11-est részben az *októberi fordulat*nak szentelik, elemzik például Lenin és Sztálin retorikáját, de foglalkoznak a terrorizmussal is. Kritikusaik pedig dohognak: *Semmi nem történik?* A történet (ahogy ők írják, rendes orosz formalista nyelven: fabula és szűzsé) nélküli regényirodalmon bosszankodnak folyvást. Általános tapasztalatuk a következő: fanyalgás van. Amit ők (Novikov és Novikova) is osztanak, mint már korábban írtam, panaszkodva: hogy, hogy nem, elsőkik előlük a populáris irodalomba a jó sztori!

Az *Október* novemberi száma Borisz MINAJEV *Doktor Levin hibája* című elbeszélésével indít, amely folytatása korábban megkezdett lírai eposzának. Egy nap családi pszichológiájával ránt le bennünket a társadalmi pszichoanalízis mélyére. A nemzeti kulturális múlt felélesztésével foglalkozik Vjaceszlav PJECUH és Zoja BOGUSZLAVSZKAJA, az utóbbi a 20–21. század emblemikus alakjainak galériáját is megnyitja a *Nem kitalált figurák elbeszéléseinek* ciklusában. Ljubimovét, Viszockijét, Akszjonovét, a filmes Oleg Menysikovét...

Marija REMIZOVA *A karnevál vége* című írásában recenzeálja Alex Maj *T-év* című regényét, mint a 90-es évek szakrális erejű felszabadulásának lenyomatát, s figyelmeztet általa, hogy semmiképp ne idealizáljuk az eggyel korábbi múltat. Emlékezzünk, közvetítsük a még jelenlévő kollektív tudást, hisz ostobaság, tiszta életveszély azt hinni: *tiszta lappal* kezdhünk bármit is. Ugyancsak a 90-es évekről szólnak Viktor SZTROGALSIKOV *Réteg 1, 2, 3* elnevezésű, a moszkvai Palmira kiadónál jelentkező könyvei.

Anasztazija ROMANOVA *A nagy kísértés* címmel adja ki harmadik verseskötetét, Irina DUGYINA *Mennyország és pokol* című költeményei Bécsben is megjelennek most, németül.

Ami nem magától értetődő, mert oroszok, oroszul írók, russzisták hálózák be mindenfelől a Földet, s publikálnak mindenfelé — oroszul is. Elég a fenti lap felsorolására pillantani, kik éppen az Andrej Belij-díjas költők, prózaírók, humán kutatók. Az első (líra) kategóriában találjuk a moszkvai Nyikolaj Bajtovot *Ami azt illeti* című kötetével, említik az ugyancsak moszkvai Fjodor Szvarovszkijt: *Mindenki robot akar lenni*, az odesszai Borisz Herszonszkijt: *Családi archívum*, a prágai-washingtoni Alekszej Cvetkovot *A szerelem nevei* című verseskönyveikkel. A prózaisták közül előtérbe kerül a moszkvai Vlagyiszlav Otrosenko *Melléklet fotóalbumhoz*, s a majnai Frankfurtból jelentkező Oleg Jurjev *Vinyetta* című műve. A díjazott kutatások közt szerepel a kalinyingrádi Natalja Babenko *A posztmodernizmus korabeli orosz gazdaságtana*; a pétervári Andrej Fomenko Jevgenyij Dobrenko *A szürrealizmus politikai gazdaságtana*; a pétervári Andrej Fomenko *Hiszen az archaizálók — újtók* című opusza, valamint egy szerzőhármast *A világ orosz nyelvi képeinek központi eszméi* névvel futó tanulmánya.

Új irodalmi értesítőre fordítható folyóiratuk 86. száma *A politikum intimizációja: a Szovjetunió a „nagy fordulat” után* címmel közöl elemzést a korszak bölcsődalairól, s az irodalom és a rádió együttműködéséről a szovjet ethosz kialakításában. Fejtegetik Nabokovot, s óriási érdeklődésre talál feminizmus-cikk-gyűjteményük, melyet *A feminizmus hihetetlen kalandjai Oroszországban* címmel adnak közre. Olyan árnyoldalairól beszélnek itt a divatos irányzatnak, ami náluk még nem került megvilágításra (másutt sem igen); Rasit JANGIROV a tárgy szempontjából emblemikus, titokzatos nemiségű szimbolista írónőről, Zinaida GIPPIUSZról szól, mégpedig a női alkotóképesség mint olyan általa vallott csökevényessége kapcsán. Ez az esszé tartalmában antifeministának tűnik, ám feladata éppen hogy feminista, magyarázzák: megtalálni azt a filozófiai metaforát, amely egyidejűleg racionalizálná a nemi különbségeket, rögzítené a rést az anatómiai nem és a gender, azaz a társadalmi nem között, s bekapcsolná a női ontológiáját az ember mint transzcendens lény modelljének egészébe.

Lj. Ulickájának most éppen egy színdarabjáról beszélnek (*Orosz lekvár*), nálunk változatos sorrendben jelennek meg prózai alkotásai.

Az *irodalom kérdései* az 1980 és 2000 közötti angol posztmodern regényről értekeznek, s újragondolja Derrida Celan-olvasatát, a *Külföldi irodalom* Kunderával, Picassóval foglalkozik. A *Szó/Word*-ben a XXI. század Moszkváját mutatja be Felix NOVIKOV. A fent említett Belij-díj egyik nyertesétől, Borisz HERSZONSKIJTől meglepően szép, a hazával, a kulturális múlttal és természeti beágyazottsággal is foglalkozó — de nem ettől jó — verseket olvasni itt. *A fordítás mindenekelőtt repülés az ismeretlenbe* — dalolják a volgai fordítók. A számos szakmai vallomás, ars poetica közt a csuvas Valerij TURGAJ elárulja, mennyire büszke, hogy már anyanyelvén is olvashatja a *Faustot*.

Végül hadd tudósítsak a Zangezi-kabinet munkájáról. A jövőember Velimir HLEBNYIKOV úgy már oly könnyű: könyvszobrokat és cd-eket szentelnek a projekt felvirágoztatásának. (Hlebnikov szellemét nálunk Szilágyi Ákos tartja formában. A formáért kiáltó és azt meg is valósító tartalom lélegzetelállító délvidéki magyar bravúráról pedig: *jelszó: DNS!*, bár nem orosz ügy, nagyon szeretnék írni legközelebb a Múútba...) (Gilbert Edit)

„A Kikötői hírekben az a legjobb, hogy csöppet sem szentimentális”
(Cate Blanchett, a Kikötői hírek c. film szereplője)

„A Kikötői hírek arról szól, hogyan találunk közösségre az egyes emberek”
(Julianne Moore, a Kikötői hírek c. film női főszereplője)

SPANYOL

Az irodalmi fantasztikum a spanyol nyelvterületen is nagy népszerűségnek örvend, amelynek ékes bizonyítéka a műfajban megjelenő írásokon kívül az elmúlt nyáron Spanyolországban huszadszor megrendezett gijóni Fekete Hét (*Semana Negra en Gijón*). A júliusi irodalmi fesztivál eleinte a detektívtörténetek szerelmeseinek találkozója volt, mára azonban csatlakoznak hozzájuk a sci-fi, a *fantasy*, a képregény, a fekete humor, sőt, a történelmi regény hívei is. Az idén 41 író versengett az észak-spanyol Asturias tartománybeli város könyvhetének rendezvényein a több kategóriában kiosztott díjakért, és a látogatók száma elérte az egymilliót. A legjobb első detektívtörténetért, a legjobb spanyol nyelvű krimiért, a legjobb spanyol nyelvű történelmi regényért, a legjobb sajtófotóért járó díjak mellett a tiznapos rendezvény elmaradhatatlan összetevői a színpadi előadások, koncertek és a gasztronómiai verseny, a Nemzetközi Tortilla de Patata (krumplis omlett) Vetélkedő. Az idei rendezvény egyik csúcspontjaként a már klasszikusnak számító, a formai tökélyt meta-poétikus ironiával ötvöző asturias-i költő, Angel GONZÁLEZ felolvasására hajnali egykor hatszáz ember érdeklődő gyűlt össze. Olyan szerzők fordultak meg a Gijónban, mint az olasz Valerio MANFREDI, akinek *Alexandros* című trilógiájából már 60 millió példány kelt el a világon, vagy Peter STRAUB, az észak-amerikai horror mestere. A madridi Javier AZPEITIA *Nadie me mata* (*Engem senki nem gyilkol meg*) című filozofikus thrillere a számos reinkarnáción keresztül tett időutazás során saját testéhez való személyes kötődését vizsgálja, s a szerző számára valódi *szerelmi történet*. A kubai származású spanyol író, José Carlos SOMOZA szerint — akinek *Az athéni gyilkosok* (2000) című regénye magyarul is olvasható Dobos Éva fordításában — *minden regény fekete*, mint ahogy *minden költészet erotikus*. E két tétel illusztrációját adja későbbi regényeiben is, ahol a rejtély a művészi alkotás problematikájával és az erotikus témákkal kapcsolódik össze (*Clara y la penumbra*, 2001; *La dama No.13*, 2003; *Zigzag*, 2005). Az *athéni gyilkosok* filozófiai krimi: Borges, Calvino és Eco nyomán az ókori gyilkosság története a mindent tartalmazó könyv témájára játszik rá, ahol az olvasó/fordító státusza kerül terítékre, és ahol már-már leplezetlenül az avantgárd argentin Macedonio FERNÁNDEZ nyomdokait követve, a lábjegyzetek válnak főszöveggé.

A huszadik évfordulót nagyszabású könyvvásárral tették emlékeztessé, hiszen a főszerző Paco Ignacio TAIBO II szerint ahhoz, hogy az irodalom a XXI. században is életképes maradjon, „utcai harcokat kell vívni”. Amikor a fesztivál fergeteges sikerének az okát firtatták nála, azt válaszolta, hogy ezek a történetek egyáltalán nem állnak távol a valóságtól, sőt a XX. század nagy történelmi regényeként definiálta őket. A fantasztikum kétségtelenül egyre inkább az irodalmi kánon szerves részét képezi, és amíg egy-két évtizeddel ezelőtt még nem lehetett tudományos konferenciát rendezni anélkül, hogy magasabb irodalmi körök lenéző megjegyzésekkel illették volna, manapság egyre gyakrabban szerveznek jó nevű egyetemeken ilyen kollokviumokat. Elméletirók, kritikusok és szerzők elemzik a műfaj sajátosságait, s ezzel a műfaj legitimitását erősítik. Példaként az argentin Rosalba CAMPRA, a spanyol David ROAS és Elia EISTERER-BARCELÓ fantasztikus kisprózáját említhetnénk. Érdemes lenne magyarra fordítani a szövegeiket.

Ha a fantasztikus irodalom bölcsőjének az angol gótikus regényt tekintjük, és a XIX. században elsősorban a német, a francia, az orosz és az észak-amerikai romantika és realizmus lényeges alműfajaként virágzik tovább, akkor a XX. században a centrum eltolódásának lehetünk tanúi, hiszen számos irodalomtörténész egyetért abban, hogy a műfaj központja Latin-Amerikába, legelsősorban Argentínába költözik. Jorge Luis BORGES után ezt a hagyományt követi a szintén argentin Julio CORTÁZAR is, aki már a *Rayuela* (1963; *Ugróiskola*) című rendkívüli hatású kísérletező regénye előtt publikálja kisprózájának egy részét, ahol sajátos fantasztikum-felfogásának csodás példáit adja. (Reméljük, a regény hamarosan magyarul is olvasható lesz a L'Harmattan kiadó életműsorozatának részeként, amellyel fontos hiányt pótol a magyar könyvkiadás.) A *Bestiario* (1951; magyarul a teljes kötet *Bestiárium* címmel 2003-ban jelent meg), a *Final del juego* (1956; *A játék vége*), a *Las armas secretas* (1958; *Titkos fegyverek*), az *Historia de cronopios y famas* (1962), illetve a *Rayuela* után a *Todos los fuegos, el fuego* (1966; *Minden tűz, tűz*), az *Octaedro* (1974), a *Deshoras* (1983) a legfontosabb elbeszélés-gyűjteményei, amelyeket később maga a szerző szerkesztett négy kötetbe *Los relatos* címmel.

Ha Argentínát említjük a fantasztikum kapcsán, nem felejtkezhetünk el Borges társszerzőjéről, Adolfo BIOY CASARESról sem, akivel együtt és külön-külön is többszörösen megalkotják a detektívtörténetek paródiáját. A sor természetesen nem ér véget, a mai modern szerzők közül Marco DENEVI, Abelardo CASTILLOt, César AIRAt, vagy a magyarul most megjelent Guillermo MARTÍNEZt emelném ki. (Menczel Gabriella)

ANGOL

Az idei év decembere is bővelkedik könyvújdonságokban, melyek közt föltűnnek régi és új nevek is. Igazán nehéz átfogó képet adni, s főként válogatni a sok érdekességből. Az itt szereplő művek az irodalom különböző műfajait képviselik, s hol személyes betekintést nyújtanak, hol a történelemre irányítják a figyelmet, vagy épp az egyén sorsára.

A magyar olvasók számára sem lehet ismeretlen Ted HUGHES neve, hiszen PILINSZKY János általa is vált ismertté angol nyelvterületen. HUGHES hosszasan dolgozott a magyar költő verseinek fordításán CSOKITS Jánossal. De Ted HUGHES-t tartják az egyik legjelentősebb angol költőnek, akinek a leveleiből most jelent meg egy terjedelmes, 755 oldalas válogatás (*Letters of Ted Hughes — válogatta és szerkesztette Christopher Reid; Faber & Faber*). Rendkívül érdekes adalékok nyújthat ez a kötet mindazoknak, akik nem csupán lírai műveiből akarják megismerni az alkotót, hanem szeretnének *belelesni* legbensőbb titkaiba. HUGHES-zal kapcsolatban azonban megkerülhetetlen egy másik fontos alkotó neve is, feleségéé, Sylvia PLATH-é, a fiatalon, tragikus körülmények közt elhunyt amerikai költőné. HUGH korai leveleiből megismerhetjük saját művészi útkeresésének próbálkozásait, illetve első levelét PLATH-hoz, majd a súlyosbodó családi problémákra is lassan fény derül. Főként azért lehet ez a kötet érdekes, mert 1962-es válásuk után 1963 februárjában PLATH öngyilkosságot követett el, s a közvélemény egy része HUGHES-t tette meg felelősnek házasságtörése miatt. Természetesen erről is nyíltan, mély fájdalommal, s önváddal vegyes dühvel ír leveleiben. 1989-ben, miután rákot diagnosztizáltak nála, összegyűjti hosszú évtizedek alatt Sylvia-hoz írt verseit, melyekből feltárul kettejük sorsa. A költő 1989-es halála előtt jelenik meg verseskötete *Birthday Letters* (*Születésnapi levelek*) címen, s gazdagíthatja a versek értelmezését a keletkezésük körülményeiről, lelki indíttatásukról szóló számos HUGHES-levél. Kétségtelen, hogy egy szerkesztett, válogatott kötet néha egyoldalú képet festhet egy alkotóról, de a szerkesztő gondos munkájának köszönhetően HUGHES egész életét felöleli ez a válogatás, melyben politikai nézeteitől kezdve, a természet iránti rajongásáról, gyermekei szeretetéről, okkult nézeteiről, a nőkhöz való viszonyáról, s betegségéről is őszintén szól.

Lawrence HILL legújabb történelmi regénye *Someone Knows My Name* címen jelent meg a Norton Kiadónál, s kivételesen ígérkezik amiatt is, hogy Kanada történelme kevésbé ismert az olvasók előtt, főként a feketék és fehérek viszonylatában. A kanadai HILL afrikai gyökerekkel rendelkezik, s korábbi műveiben, a *Black Berry, Sweet Juice: On Being Black and White in Canada* (2001) című emlékiratában, vagy *The Book of Negroes* (2007) című regényében is a faji kérdéseket járja körül. Új műve a 18. századi gyarmati időkig kalauzol vissza bennünket, s egyszerre öleli föl Kanada, Amerika s Anglia történelmének közös, de sötét múltját. Aminata Diallo a regény főhősnője. 1757-ben rabszolga-kereskedők hurcolják el, s eladják Dél-Karolinába. Ott megtanítják olvasni, s később elviszik New Yorkba. A forradalom kitörésekor elszökik, s a britek oldalára áll. A mű a nő életét követi nyomon hosszú évtizedeken át, míg 1792-ben végre Sierra Leone-ba jut. A regényt olvasva sokkal pontosabban ismerhetjük meg Kanada történelmét, a gyarmatosítás visszaságait és kegyetlenségeit, hiszen a történet valós eseményeken alapszik. HILL mesterien és igen autentikusan képes ábrázolni a rabszolgálynak a nővé válásának folyamatát. Tulajdonképpen maga a nő pozitív személyisége ellenpontozza a körülötte zajló, s ellene irányuló komor történelmi eseményeket.

Az angliai születésű ausztrál író, Alex MILLER legújabb regénye, a *Landscape of Farewell* az Allen & Unwin Kiadónál jelent meg. MILLER már kétszer nyerte el a távoli ország egyik legrangosabb irodalmi elismerését, a Miles Franklin-díjat munkásságáért; 1993-ban *The Ancestor Game* című regényéért, majd tíz évvel később a *Journey to the Stone Country*-ért. Legújabb műve betekintést nyújt Max Otto, egy korosodó történész kiürült, lassanként széthulló életébe. Max Otto felesége elvesztése után már a munkájában sem lel örömet, de egy váratlan meghívásnak eleget téve elutazik Ausztráliába, ahol választ lel a lelkét mardosó kérdésekre, s új értelmet tud adni életének. A regény hosszasan meditáció az életről, a hazáról, a múlttól, végső soron: számvetés. Két kontinenst és két országot köt össze ez a mű, Németországot és Ausztráliát, hiszen a német történész hazájától távol ismeri föl az igazmondás értékét, s békül ki családjá s hazája múltbeli bűneivel, hiszen apja részese volt a II. világháború szegénytelen tetteinek. Miller cselekménybonyolításának eredménye egy mély és megindító regény, biztos kézzel építi fel a mű szerkezetét, s a kritikusok egybehangzó véleménye szerint méltó folytatása korábbi sikeres regényeinek. (Baranyi Olivér)

FRANCIA

Folyamatosan jelenlévő téma a francia irodalmi életben a náciizmus. A Magazine Littéraire egyik őszi száma különöst Albert Camus-tól kezdve Georges Perec-en és Patrick Modiano keresztül Kertész Imréig. Interjút olvashatunk (valószínűleg az egyik utolsót) Norman Mailer amerikai íróval a franciául (és magyarul is) nemrégiben megjelent Hitlerről szóló könyve kapcsán (*Várkastély a vadonban*). Annyira fontosnak tartják a Shoah-ról való beszédet, hogy már gyermekkorban megpróbálják közel vinni a témát a kis olvasókhoz: november hónap során például az Ifjúsági Irodalom a Shoah történelméhez kapcsolódóan (www.memorialdelashoah.org) című rendezvényen könyvbemutatók, felolvasások, előadások szóltak a gyerekközönséghez (is), a felnőttek pedig kerekasztal-beszélgetéseken értekeztek a témáról. A szépen illusztrált (à propos illusztráció: a francia gyermekkönyvek mindig magas színvonalon, művésziileg maximális igényességgel illusztrált remek) mesekönyveknek tűnő szomorú történetek egy része már öt-hat éves kortól olvasható. Például minden szempontból érdekes könyv lehet a *La Petite Soeur de Kafka* (Kafka kishúga), amely valóban Kafka testvérének sorsát beszéli el. Szerzők: François David és Anne Harbauts, kiadó: Esperluète.

Zsidó kisfiú a hőse ERIC EMMANUEL SCMITT magyarul idén megjelent regényének: *Noé gyermeke* (Európa). Ez az író harmadik magyarul megjelent könyve az *Oszkár és Rózsa mami* (2004, Európa) és az *Ibrahim úr és a Korán virágai* (2005, Európa) után. Ez utóbbi adaptációja egyébként François Dupeyron azonos című filmje Omar Sharif főszereplésével. Schmitt regényíró és drámaíró egyszerre. Műveit negyven nyelvre fordították le, színműveit ötven ország színpadán játsszák, ezzel jelenleg ő a legnépszerűbb francia színpadi szerző a világon. A Francia Akadémia is elismerte életművét: 2000-ben neki ítelték a Grand Prix du Théâtre című díjat. Legújabb műve, *La rêveuse d'Ostende / Az Ostende-i álmodozó* (Albin Michel) filozofikus novellák gyűjteménye. Közös motívuma e novelláknak a múlt felidézése, a szerelem, a képzelet, az olvasás szerepének vizsgálata saját életében. De hevesen tiltakozik az ellen, hogy az autentikusság, az őszinteség önmagában érték lenne. Számára az imagináció a lényeg: a vágyak, az ábrándok, az ösztönök által diktált szöveg.

Egy híján ötven éve, 1958-ban jelent meg PHILIPPE SOLLERS első könyve *Une curieuse solitude / Különös magány* címmel. Lenyűgöző életművet tudhat maga mögött ez a sokarcú alkotó, aki regényíró, esszéista, kritikus, újságíró, lapszerkesztő egy személyben. Ötven évnyi alkotásban eltelt élet — van mit összegeznie legújabb könyvében: *Un vrai roman / Egy igazi regény* (Plon). „Gyakran szememre vetették, hogy nem írtam »igazi regényeket«, vagyis olyan könyveket, amelyeket úgy olvasunk, ahogyan egy filmet nézünk. Nos, tessék, itt van egy, de ez az én valóságos létezéséről szól: emlékekről, élethelyzetekről, portrékról. Rengeteg irodalmár, filozófus vagy politikus hírességet ismertem: itt vannak, belülről ábrázolva. Ami az én személyes, eléggé egyedi és félreértésekkel kísért kalandomat illeti, szükség-szerűnek tűnt számomra, hogy megvilágítsak egyet s más. Elvégeztetett.” — bocsátja útjára könyvét Sollers. (www.philippesollers.net)

És végül nem lehet nem beszélni egy októberben megjelent könyvről: egy élő legenda legújabb regényéről, amely rég nem látott vihart kavart a francia irodalmi életben. Az örök ifjú és nagy öreg ALAIN ROBBE-GRILLET-ről van szó, aki 1953 óta folyamatosan jelen van az irodalomban, kisebb-nagyobb botrányokat okozva műveivel. Az ártatlan *Un roman sentimental / Egy érzelmes regény* címet viselő könyvet nagy várakozás előzte meg, mert kiadója (Fayard) gondoskodott arról, hogy kellő titokzatossággal fűszerezve adagolja legújabb dobásáról az információmorzsákat, miszerint fóliába csomagolva árusítják majd, felvágatlan lapokkal, sőt azt is tudni lehetett, hogy a borítón a következő kiadói megjegyzés fog szerepelni: „a kiadó fontosnak tartja megjegyezni, hogy ez a »tündérmese felnőtteknek« látomásos fikció, amely könnyen sértheti egyesek érzékenységet”. A „nouveau roman pápája” ezzel a művével hatalmas vitát robbantott ki az irodalmi fikció szabadságát hirdetők és az erkölcs védelmezői között. Ugyanis Sade márki hagyományainak nyomában járva a regény nem más, mint a legnyersebb módon ábrázolt erotikus jelenetek sokasága; egy olyan apáról szól, aki lánya sajátosan felfogott nevelését végzi; további jelzőket keresve kikerülhetetlennek tűnnek a sadista, amorális, pedofil minősítések. (S ez köztudottan rendkívül sokkoló nyilatkozik új könyvéről: „Ezek az én fantazmáim... Egyre inkább összekeverik a fantazmát és annak megvalósulását.... Mindenesetre, hogy megvédjem tételemet, Arisztotelész velem van, mégpedig a katarzisz tétise...” Kíváncsian várjuk, lesz-e vállalkozó szellemű fordítónk e talányos mű magyarítására. (www.lemonde.fr) (Klopper Ágnes)

NÉMET

Günter GRASS 80 éves. Az 1927. október 16-án született, talán legismertebb és legelismertebb ma élő, 1999-ben életművéért Nobel-díjjal kitüntetett német író előtt számos rendezvénnyel tisztelegtek. Az első ünnepséget szülővárosa, Danzig rendezte, de Hamburgban, Lübeckben és Göttingenben is nagyszabású rendezvénnyel emlékeztek meg a kerek évfordulóról. Horst KÖHLER a Német Szövetségi Köztársaság elnöke személyesen gratulált az ünnepeltnek, akit jelenlétével számos vezető politikus is megtisztelt. Az október 20-i göttingeni ünnepségen pedig számos barát és pályatárs köszöntötte, köztük John IRVING, Mario MÜLLER-WESTERNHAGEN, német énekes, a Berli Művészeti Akadémia elnöke és David BENNET, aki Oskar Mazerathot alakította a Volker SCHLÖNDORF által zseniálisan filmre vitt *Bádogdobban*. Az NDR számos televíziós és rádiós program során igyekezett bemutatni a sokrétű életművet, másorra tűzte az író tíz részes felolvasásában a *Katz und Maust* (*Macska és egér*), amely a *Blechtrommel* (*Bádogdob*) folytatásaként a *Hundejahre* (*Kutyaévek*) című regénnyel együtt képi a danzigi trilógiát. A rádióban négyórás monstre programban tekintették át az írói életművet, de igazi csemegeként a *3sat* is bemutatta a Wilfried HAUKE által jegyzett *Günter Grass — Die Blechtrommelstory* című dokumentációt. HAUKE 3 éven át kísérte a szerzőt az Oskar Mazerath történetét ihlető eredeti helyszínekre, hogy számos archív anyaggal is kiegészítve hitelesen számolhasson be az első, de egyben talán a leghíresebb, GRASS számára 1959-ben a nemzetközi elismerést is meghozó regény keletkezéséről. A film ugyanakkor korábban eltűntnek hitt dokumentumok és számos újságcikk alapján GRASS SS-múltjához való viszonyát is bemutatja. A Magyarországon és nemzetközi szinten is elsősorban regényszerzőként ismert, írói pályáját lírikusként kezdő szerző sokoldalú tehetségének bemutatását tűzte ki célul Lübeckben az újrakomponált állandó Grass-kiállítás, amely az írói munkásság mellett az író képeit is bemutatja.

A továbbra is aktív szerző idén márciusban *Dummer August* (*Ostoba augusztus*) címmel megjelent legújabb könyvétől eltekintve szinte valamennyi fontosabb műve, így pl. az *Unkenrufe* (*Békaszó*) és *Beim Häuten der Zwiebel* (*Hagymahántás közben*) valamint a *Der Butt* (*A hal*) című regénye is elérhető magyarul.

Ez utóbbi nyerte el a *Der schönste erste Satz* vagyis a legszébb első mondat címet a Stiftung Lesen és az Initiative Deutsche Sprache által kiírt vetélkedő keretében. A több mint 17.000 olvasót megmozgató kezdeményezés keretében bárki benevezhette kedvenc kezdő mondatát. Bármely németül íródott regény, elbeszélés, szórakoztató irodalmi mű vagy ifjúsági és gyermekirodalmi szöveg jelölhető volt. Az öttagú részben szakmai, részben civil zsűri döntése meghozatalakor elsődlegesen azt vette figyelembe az indoklás szerint, mennyire váltotta be az első mondat az általa keltett olvasói elvárásokat. Így azután a jelöltek között volt Johann Wolfgang von GOETHE *Erlkönig* (*Rémkirály*) című balladája, Heinrich von KLEIST *Michael Kohlhaas*, de Theodor W. ADORNO *Negative Dialektik* (*Negatív dialektika*) című műve is. Felnőtt kategóriában Franz KAFKA *Die Verwandlung* (*Átváltozás*) című elbeszélésenek első mondata bizonyult a második legjobbnak, az ifjúsági és gyermekkategóriában Janosch *Lari Fari Mogelzahn*, míg az iskolások versenyében Paul Maar *Neue Punkte für das Sams* című klasszikusok lettek a befutók. GRASS díjazott mondata: *Ilsebil salzte nach*, ami magyarul annyit tesz, Ilsebil ismét megsózta az ételt. Hogy a díj születésnap ajándék-e, döntse el mindenki maga.

Azért GRASSon kívül mást is ért megtiszteltetés az utóbbi időben, így pl. Baden-Württemberg tartomány Schiller-Emlékdíját adományozták Botho STRAUß részére. A díjat az egyik legsikeresebb és német színpadokon leggyakrabban játszott kortárs drámaíró az indoklás szerint az NSZK társadalmának független és elfogulatlan krónikusaként érdemelte ki. A fiatalabb nemzedék díjazottai közül Katja OSKAMPot emelném ki, aki Anna-Seghers díjat kapott az idén. Az 1970-es születésű, a Lipcsei Irodalmi Intézetben végzett és jelenleg Berlinben élő író 2003-ban debütált *Halbschwimmerin* című írásával. A most kitüntetett *Staubfängerin* című regény címe nehézkesen fordítható magyarra, hiszen a porfogó kifejezéshez magyarul nehezen illeszthető hozzá a nő vagy az asszony, míg a németben szinte feltűnésmentesen bújjik meg a nőnemre utaló *-in* végződés a szó végén. A keletnémet művészvilágban játszódó lendületes, ugyanakkor meglehetősen rosszindulatú házasságtörténet ötletes és egyben humoros, ugyanakkor meggyőző és sallangmentes közvetlensége által hatott a zsűrire. A Berliner Literaturkritik (www.berlinerliteraturkritik.de) oldaláról érhető el az irodalmi rendezvényeket és felolvasásokat havonta számba vevő Literaturkalender, amely külön-külön jelöli Berlin, Németország, Ausztria és Svájc eseményeit. A novemberi programok között például olyan neves írók felolvasóestjei is szerepelnek Ausztriában, mint Friederike MAYRÖCKER vagy Robert MENASSE. (Paksy Tünde)

